

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти томах. / О. В. Сухомлинський. – К., 1977. – Т. 5. – 639 с.
2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям / О. В. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1988. – 310 с.
3. Кузь В. Г. Сухомлинський В. О. – педагог, вчений-експериментатор / В. Г. Кузь // Науковий вісник Миколаївського державного університету. – Вип.8. – Миколаїв : МДУ, 2004. – С. 3–34.
4. Бондар Л. Уроки мислення серед природи у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського / Л. Бондар // Початкова школа. – 2005. – №9. – С. 12–14.
5. Ликов В. Народна мудрість педагогіки В. О. Сухомлинського: Монографія / В. Ликов. – Кіровоград : Народне слово, 2003. – 212 с.
6. Нарочна Л. К. Методика викладання народознавства: навч. посібник / Л. К. Нарочна, Г. В. Ковальчук, К. Д. Гончарова. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Вища школа, 1990. – 302 с.
7. Нарочна Л. К. Методика навчання природознавства в початкових класах : Навч. посіб. / Л. К. Нарочна. – К. : Веселка, 1998. – 334 с.

УДК 796.386 (477.8) «19»

**Володимир МАРТИНЕНКО,
Олена ФЕДАК,
Ярослава МАКСИМ'ЯК**
(м. Дрогобич)

СПОРТИВНО-ГІМНАСТИЧНИЙ РУХ ТА НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС НА ПРИКАРПАТТІ В ПЕРІОД ДО ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено, що розвиток спортивно-гімнастичного руху та настільного тенісу на Прикарпатті до Другої світової війни був найбільш інтенсивним. Розглянуто діяльність лідерів європейського та світового настільного тенісу таких спортсменів, як: Алойза Ерліх, Володимир Зубрицький, Остап Олесницький, Осип Новицький та ін.

Ключові слова: історичне підґрунтя, національна культура, єврейська команда «Госманея», фінал, турнір, чемпіони, призери, федерація настільного тенісу.

Martynenko V., Fedak O., Maksym'yak Y. Sports, gymnastic movement and table tennis in Pre-Carpathian region in the period before the World War II. *A huge interest to the history of physical training in Ukraine is one of the features of present. Sports, gymnastic movement and table-tennis in Pre-Carpathian region before World War II demonstrated a rapid development. Such athletes as Aloisa Erlikh, Volodymyr Zubrytsky, Ostap Olesnytsky, Osyp Novytsky and others were in the lead of European and World table tennis.*

Key words: historical background, national culture, «Hosmaneya», Jewish team, final, tournament, champions, winners, Table Tennis Federation.

Постановка проблеми. Історія фізичної культури і спорту українців довгий час перебувала поза увагою серйозних досліджень. Сьогодні, будуючи систему фізичного виховання незалежної України, ми мусимо дивитись не тільки в майбутнє, але й у минуле. Саме в минулому черпаємо натхнення, знаходимо мудрість, запозичуємо досвід. Все те, що ми переживаємо, творимо, виборюємо, вже не раз в інших історичних умовах робили наші батьки і діди. Тепер їхній досвід стає для нас доступним, і ми беремося за його вивчення. Беремося, на жаль, занадто пізно, коли деякі важливі документи вже назавжди втрачені. Нелегко ще й тому, що в умовах бездержавності не лише час та байдужість, але й зла воля чужинців дбали про те, щоб українці були Іванами – безрідними, щоб привласнити те що можна, а чого не вдасться – знищити, або хоч би замовчати.

Відсутність історичного підґрунтя, без якого не можуть бути сформовані ідейно-теоретичні засади української фізичної культури, боляче відгукується в практиці. Бо практика, досі оперта на радянський спортивний досвід. То ж спроба продовжувати будувати спортивний СРСР в одній, окремо взятій республіці Україна неминуче мусить закінчитись невдачею. Національна культура (а спорт – це таки культура) може і повинна розвиватись на національному підґрунті. Історія вітчизняної фізичної культури є елементом цього підґрунтя [3, 134].

Аналіз досліджень. Аналізуючи науково-методичну літературу з проблеми дослідження розвитку спортивно-гімнастичного руху та настільного тенісу на Прикарпатті в період Другої Світової війни, на думку науковців О. Вацеби [3] та С. Гайдука [4] замовчування націєтворчих сторінок минулого тільки підсилюємо потяг пізнати власну історичну спадщину, відтягнувши хіба що в часі вибух «голоду» на історичну правду. Саме великий інтерес до історії України є однією з особливостей сьогодення. Прагнучи встановити істину в тих, раніше маловідомих темах, які допускались до широкого загалу тільки дозовано, однобічно, без будь-яких відхилень від ідеології тогочасної системи – звертаємось до історичного минулого. Відновлюючи історично об'єктивну картину – створюємо умови для морального очищення, що є джерелом духовного становлення нації. Звертаючись до минулого – знаходимо відповідь на суперечливі події сучасності, маємо можливість зрозуміти й пояснити тенденції нашого розвитку.

Мета статті. Заповнити сторінки нашого минулого, звернутись до історичного досвіду українського народу в галузі тіловиховання й спор-

ту, відновити забуті імена, події що могло б сприяти розвитку сучасної фізичної культури та настільного тенісу.

Зародження, розвиток, функціонування фізичної культури відбувалися в Україні специфічно. Як виразний, самостійний чинник національно-культурного життя, фізкультурно-спортивний рух виник в Україні наприкінці ХІХ століття. Тоді одні частини українських земель належали до різних держав, що зумовило й своєрідну особливість національно-культурного життя в окремих регіонах України: на Наддніпрянщині, Буковині, в Галичині і Закарпатті [1, 56].

Основна увага нашого дослідження сконцентрована на розвитку спортивно-гімнастичного руху в цілому і настільного тенісу зокрема в Галичині – краї, де цей рух був найвиразнішим, а саме на територіях сьогоднішніх Івано-Франківської, Львівської областей України, а також Перемищини, що тепер перебуває у складі сучасної Польщі. Адже, за словами Юрія Липи, «українська історія – це не те, що перейшло, що проминуло, це – така ж сучасність, як те, що робимо нині» [7, 167].

На початку 30-х років велике зацікавлення у Станіславові викликав новий вид спорту «легкокалібровий пінг-понг». Цей інтерес збудила майстерна гра чемпіона Польщі Ерліха, котрий приїздив декілька разів до міста у складі єврейської команди «Гасмоней», а також повернення з Чехо-Словаччини українського інженера Володимира Зубрицького. Про останнього знали, що «в Празькому Домі, де крутилися чемпіони світу мадяри Барна й Келен, чехи Малечек й Колярж та інші, він був пінг-понгова ракетка №3» [5, 334].

Саме ці два спортсмени привезли і продемонстрували в Станіславові різні стилі гри й започаткували, таким чином, два напрямки розвитку настільного тенісу. Пінг-понгові команди належали до станіславівського «Пролому» та УСКу (Український спортивний клуб), тобто до клубів, що підпорядковувалися різним національним централям.

Зауважимо, що виступи українських тенісистів зі Станіславова були досить успішні. Як згадує О. Гайський «гегемонія станіславівців в українському пінг-понзі була незаперечна». На Крайових змаганнях середини 30-х років домінували Остап Олесницький, Осип Новицький та ін. О.Новицький, на той час третя ракетка «Пролому», в 1934 році з успіхом виграє міжнародний чемпіонат Перемишля. Вершина успіхів станіславівських тенісистів припадає на перші післявоєнні роки життя української еміграції [5, 284].

Євген Радивил в 1947 році виграв український чемпіонат Німеччини. Через рік в Ашефанбургу успіху добиваються Є. Радивил, Роман-Орест Припхан та Роман-Богдан Припхан, які посіли в цьому чемпіонаті усі

три перші місця. На території Австрії здобули перемоги у всеавстралійських командних чемпіонатах та над окремими лідерами європейського настільного тенісу Богдан Каратницький, Остап і Юрко Олесницькі. Цікаво, що Юрій Олесницький виграв також під час своєї «одисеї по Близькому Сході» чемпіонат держави Ліван [3, 76].

Алойзе Ерліх, чемпіон Польщі в довоєнні роки, який проживав у м. Львові. Народився Алойза, або як його називали у нас Олексій, в 1914 році в селі Wugowsko в південній Польщі. У 1920 році родина переїхала до Львова, де він і почав займатись настільним тенісом у місцевому Єврейському спортивному клубі «Hasmonea». Разом з Hasmonea, він виграв командну першість Польщі (Lwow, 1933) і став кращим гравцем країни. У 1934 Ерліх з іншим львівським гравцем, Владиславом Лоевенхер, представили Польщу в міжнародному матчі, організованому в місті Данцінгу, де перемогли збірну Німеччини 7:2. Та ж команда у складі Ерліх, Лоевенхер, 1935 році була фіналістом кубка Лондона.

У 1935 році Алойза Ерліх на чемпіонаті світу виборов бронзову медаль. Тричі – 1936, 1937 і 1939 роках, Ерліх був віце-чемпіоном світу, де у фіналах програв чехові Станіславу Коларжу, австрійцю Річарду Бергману в м. Бадену і через два роки у 1939 в Каїрі знову програв Бергману. Ерліх відноситься до трьох гравців, які тричі грали у фіналі, та не перемогли, це угорець Ласло Белок і китаєць Літій Фуронг. Перед другою світовою війною Алойза Ерліх був дуже популярним атлетом Польщі, займав восьме місце у престижному списку десяти найпопулярніших спортсменів. Як людина, був дуже освіченим, розмовляв вісьмома мовами. Перед війною переїхав до Франції, але незважаючи на це представляв свою батьківщину на різних турнірах. Під час війни, був пійманий німцями і відправлений у табір Айсвітц та Дахау, де провів чотири роки і був збережений від газової камери через те, що нацисти упізнали у ньому чемпіона.

Після звільнення від фашистів Ерліх жив у Парижі, де і далі займався настільним тенісом, проте Польщу більше не представляв на змаганнях, Комуністичний уряд назвав його персоною нон грата. З 1952 по 1963 рр. Ерліх грав за збірну Франції. Він ставав чемпіоном таких країн як: Ірландія, Франція, Німеччина і Голландія. Після завершення кар'єри, Ерліх став тренером у Швеції, а потім і у Франції. У Французькій Рів'єрі він відкрив спортивний центр для навчання і тренування настільним тенісом [5, 149].

Кожен вид спорту має в своїй історії моменти, які стають епохальними для його розвитку. В настільному тенісі такою подією, що стала легендою, був саме виступ провідного львівського спортсмена Алойзи

Ерліха на чемпіонаті світу 1936 року, що проходив у Празі. Ерліх, незважаючи на молодий вік (1914 р.н.), вже мав досвід виступів на чемпіонатах світу, а тому вирішив застосувати у матчі з командою Румунії своєрідну тактику, яка мала б принести йому і команді успіх. Ось якою була історія Алекса, якою він, мабуть, ділився не вперше, бо розповідав невимушено і з гумором.

У статті «Видатні земляки», він згадує: «У командному турнірі чоловіків вдалий виступ мала команда Румунії, яка зуміла перемогти фаворитів змагань Францію – 5:1 та триразового чемпіона світу Угорщину – 5:0, і сподівалась подолати й Польщу. Цей поєдинок, як пам'ятаю, відбувався суботнього вечора 14 березня 1936 року. Румуни були хорошими захисниками і були впевнені, що нас обіграють. І, мабуть, після їхніх перемог над лідерами світового тенісу ніхто не вірив, що ми зуміємо чинити опір. Але ми не хотіли здаватися! Матч розпочала пара Ерліх – Панеш, чемпіони своїх країн. У моєму технічному арсеналі було чимало різних ударів і я переважно грав досить активно. Але цього разу вирішив зіграти винятково в захисті. З цією метою я замінив свою постійну ракетку на важку, але великого розміру, що допускалося тоді правилами – нею важко було атакувати, але для оборони вона надавалась чудово. І ось зустріч розпочалась. Коли ми грали вже десь з годину, хтось з керівників Міжнародної федерації настільного тенісу, який щойно зайшов до залу, звернув увагу на техніку, що не працює табло, бо на ньому постійно горів результат – 0:0. Однак претензія не була слухною, бо ми так і не розіграли жодного очка! Ми продовжували відбивати м'ячик вперто і систематично, як роботи, і він потрапляв ідеально в одне і те ж місце стола. Якоїсь миті я несподівано перекинув ракетку в ліву руку і за атакував! Я добре володів ударами з обох рук, що стало несподіванкою для суперника. Він так і не зреагував на цей удар, що дало мені перше очко. Йшла вже 112 хвилина зустрічі, і як потім хтось порахував, кожен з нас відбив м'ячик шість тисяч разів! У цю мить суддя оголосив перерву, бо втомився від постійного руху головою – вліво-вправо і попросив його замінити. Новий арбітр дав сигнал до гри і ми знову почали перекидати м'ячик через сітку у тому ж стилі. Стало пізно і останні глядачі покинули зал, залишивши на «полі бою» тільки представників обох команд.

Я відчув голод, бо ми грали матч за матчем і не знайшлося можливості вийти із залу щось перекусити, тому попросив колег приготувати мені якісь канапки. Бідний Панеш, який теж відчував голод, так розізлився, що аж кинув ракетку на підлогу, що принесло мені друге очко. Минуло понад дві години гри, скоро мала наступити північ, а рахунок був лише – 2:0. Зібралось журі чемпіонату, щоб вирішити як діяти далі.

У засіданні журі мали брати участь і капітани обох команд, а одним з них був саме я, тому члени журі взяли крісла і посідали навколо нашого столу, обговорюючи стан справ. Запропонували, щоб ми, замість до 21 очка, грали лише до п'яти. Але ми обидва не погоджувались на такий компроміс. Третє очко я виграв тим же способом, що й перше, перекинувши ракетку у ліву руку. І тоді Ференц Панеш впав у шал і розпочав атакувати, хоча краще вмів захищатися. Я вміло відбивався і врешті-решт виграв сет – 21:16. У другому сеті румун зовсім розклеївся і програв – 8:21.

Потиснувши мені руку, Панеш зробив комплімент, що вважає мене кращим захисником світу. Я ж, подякувавши, відповів, що мої колеги вміють це робити ще краще. Сказав жартома, але це так вплинуло на інших гравців румунської команди, що вони виходили до столу і тільки атакували, намагаючись пробити наш «польський мур». Закінчилася ця баталія нашою перемогою – 5:0, чого ніхто не очікував. В особистому турнірі суперники почали мене боятися і я дійшов до фіналу, де поступився чеху Коларту – 2:3. А через два дні Конгрес Міжнародної Федерації прийняв рішення обмежити розіграш подачі до 20 хвилин. Це, без сумніву, вплинуло на подальший розвиток настільного тенісу, який став значно швидшим і ефективнішим»[4, 6].

Алойзе Ерліх, львівський тенісист єврейського спортивного клубу «Гасмонея», був тим, через кого довелося змінити правила. Не кожен спортсмен може похвалитися таким досягненням. Помер Алойзе Ерліх у Парижі 7 грудня 1992 року.

Висновки. Центром розвитку тіловиховання та спорту в Західній Україні була Галичина, й зокрема такі міста, як Львів, Станіславів, Перемишль, Тернопіль, Коломия, Стрий. В цих містах, насамперед у Львові, були сконцентровані сили відомих діячів культури, освіти, в тому числі і спортивного руху. Галичина стала центром різноманітних спортивних зв'язків між відповідними організаціями інших регіонів України, та за її межами.

Серед найпоширеніших видів спорту в Західній Україні в першій третині ХХ ст. були: футбол, легка атлетика, гімнастика, лижний спорт, бокс, волейбол, хокей і настільний теніс.

Вивчення, осмислення й аналіз спортивно-гімнастичного руху в Західній Україні дає можливість для розумного використання історичного досвіду на сучасному етапі розбудови державності України, дає можливість використовувати цей досвід при формуванні моделі фізкультурно-спортивного руху в умовах демократичного суспільства, підійти до вирішення проблем розвитку культури загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрухів І. О. Західноукраїнські молодіжні товариства «Сокіл», «Січ», «Пласт», «Луч» / І. О. Андрухів. – Івано-Франківськ, 1992. – 78 с.
2. Андрухович Я. Столова сітківка (пінг-понг) / Я. Андрухович // Альманах Ради Фізичної культури 1945 – 1948. – Мюнхен : Молоде життя, 1951. – С. 56–57.
3. Вацеба О. М. Нариси з історії спортивного руху в Західній Україні / О. М. Вацеба. – Івано-Франківськ : Лімя – НВ, 1997. – 232 с.
4. Гайдук С. Видатні земляки / С. Гайдук // Сокільські вісті. – 1935. – 11 с.
5. Гайсинський О. Тіловиховання і спорт / О. Гайсинський // Альманах Станиславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станиславова і Станиславівщини / Ред.-упор. Б. Кравців. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен, 1975. – С. 341–388.
6. Кобільник С. Спорт у Дрогобичі / С. Кобільник // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Нью-Йорк – Париж – Сідней – Торонто, 1973. – С. 559–564.
7. Липа Ю. Призначення України / Ю. Липа. – Львів, 1938. – 271 с.

УДК 378.1:378.07

*Наталія МАЦОЛА,
Галина ЯЦУЛЯК,
Лілія МИХАЦЬ
(м. Дрогобич)*

ЗАСТОСУВАННЯ НОВІТНІХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті вивчені окремі аспекти застосування новітніх педагогічних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів з фізичної культури. Встановлено, що найчастіше викладачі застосовують дискусії та проблемні лекції. Найменш популярним є метод мозкового штурму.

Ключові слова: *новітні технології, професійна підготовка, вчителі з фізичної культури.*

Matsola Natalia, Yatsulyak Halyna, Mykhats' Liliya. Application of the newest pedagogical technologies in the training of future specialists in physical education. The article concerns specific aspects of applying the newest pedagogical technologies in the training of future specialists in physical education. It was established that most teachers use discussions and problem lectures. The method of brainstorming proves to be the least popular one.

Key words: *modern technology, training, specialists in physical culture.*